

Kredi Kararını Rasyonelleştirmede Finansal Analizin Rolü: Kuzey Irak' taki Bankalar Örneği

The Role of Financial Analysis in Rationalizing Credit Decision: The Case of Banks in Northern Iraq

Hoshmand ZRARI¹

Öz

Dünyanın zamanla gelişmesi bireylerin ve firmaların da finansal ihtiyaçlarının artmasına neden olmaktadır. Bireyler ve firmalar, söz konusu finansal ihtiyaçların karşılanabilmesi için finansal kuruluşlara başvururlar. Finansal ihtiyaçlarının giderilmesi için finansal kuruluşlara yapılan taleplerin çoğu kredi şeklinde olmaktadır. Çalışmanın temel amacı; Finansal kuruluşlardan olan bankaların, yapılan kredi taleplerini değerlendirirken, kredi kararlarını rasyonelleştirmek için bir araç olarak finansal analize ne ölçüde güvendiklerini belirlemektir. Çalışmada örneklem olarak, Kuzey Irak bölgesinde yer alan bankalarda çalışan 100 kredi görevlisi üzerinde bir pratik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada verileri işlemek ve değişkenler arasındaki ilişkileri bulmak için istatistiksel analiz programını (SPSS) kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, her iki bağımlı değişken olan kredi başvuru sahibi ile ülkenin genel ekonomik ve siyasi durumu ve bankalar ile ilgili faktörler, bağımsız değişken olan kredi kararının rasyonelleştirilmesi arasında pozitif korelasyon olduğu ve bağımsız değişken olan kredi kararının rasyonelleştirilmesinde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Analiz, Finansal Oranlar, Kredi Kararı

JEL Sınıflandırması: A12, C61, E51, G21, G22, H63

Abstract

Due to the development of the world, needs of peoples and companies begin to increase and people apply to banks to get these needs. Banks offer people a variety of ways to meet these needs, and the way people most often resort to is loans. The main purpose of the study is to determine the extent to which banks rely on financial analysis as a tool to rationalize their credit decisions. In the study, as an example, a practical study was conducted on 100 loan officers working in banks in the Northern Iraq region. In this study was used, statistical analysis program (SPSS) to process the data and find the relationships between the variables. According to the findings obtained as a result of the analysis, it has been determined that there is a positive correlation between the two dependent variables, the loan applicant, and the economic, political situation factors related to the banks, and independent variable, the rationalization of the loan decision, and it has an effect on the rationalization of the independent variable, the loan decision.

Keywords: Financial Analysis, Financial Ratios, Credit Decision

JEL Classification: A12, C61, E51, G21, G22, H63

¹ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Ekonomisi ve Finansı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, e-posta: hoshmand990@gmail.com, Orcid: 0000-0002-9963-0779
Geliş Tarihi: 28.10.2021; Revizyon Tarihi: 11.12.2021; Kabul Tarihi: 20.12.2021; Çevrimiçi Yayımlanma: 21.12.2021.

Received: 28.10.2021; Revised: 11.12.2021;
Accepted: 20.12.2021;
Available Online: 21.12.2021.

1. Giriş

Finansal analiz, işletmeleri ve işle ilgili diğer çıkar gruplarını yönetmek için yararlı bir araç olsa da, bu aracın dikkate alınması gereken iki ana sınırlaması bulunmaktadır. Bu sınırlamalardan ilki, finansal analizde kullanılan tablolardan elde edilen finansal verilerin karşılaştırılabilirliği, ikincisi ise analiz sonucunda elde edilen verilerin sadece bir sayı olmayıp makul bir şekilde yorumlanabilmesidir.

1929 küresel ekonomik kriz, finansal analizin geliştirilmesinde olumlu bir rol oynamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1933 yılında, ülkedeki her bir ekonomik sektör hakkında tahminler ve istatistikler yayınlamak için güvenilir bir komisyon kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası, bankalar borç verenler olarak, verdikleri kredilerin doğru kullanılma riskini belirlemeye ilgi göstermeye başlamışlardır. 1960'lı yıllarda, şirketlerin ve finansman araçlarının gelişmesi, finansal analiz tekniklerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu da, şirketlerin kalitesine odaklanılmasını sağlamıştır. 1967'de Fransa'da, hedefleri iyi tercihi güvence altına almak ve kamu tasarrufu katkısına ihtiyaç duyan şirketler tarafından yayınlanan finansal işlemleri güvence altına almak olan Borsa İşlemleri Komitesi kurulmuştur (2011, عامر).

Bankalar genellikle müşterilerine kredi vermeden önce bir kredibilite analizi yapmaktadırlar. Bir müşterinin kredibilitesini belirlemek için 5C kuralı kullanılmaktadır. 5C kuralını; karakter (Character), kapasite (Capacity), sermaye (Capital), teminat (Collateral) ve şartlar (Condition) oluşturmaktadır. Bu kurallar bankaların kredi değerlendirmesinde kullandıkları yöntemler olmakla birlikte, hangi amaçla, hangi koşullarla, hangi tür ne kadar kredi verileceği ve kullanılacak kredi için alınacak teminatlar konusunda kişi veya şirketlere rehberlik etmektedir. Çünkü uygun olmayan müşterilere uygun olmayan kredi vermek risklidir. Sermayesi yetersiz olan firmalar teminat vererek kredi kullanabilmektedir. Kredinin geri dönmeme riski, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bankaların mali yapısını tehdit edebilecek en önemli risklerden biridir. Bu nedenle geçmişten günümüze etkin kredi riski yönetimi, sağlıklı bir bankacılık sektörü için her zaman bir gereklilik olarak görülmüştür. Finansman araç ve hizmetlerinin çeşitlendirilmesi, kredi riski kaynaklarının da çeşitlenmesine yol açmış ve bu artış da kredi risk yönetiminin önemini daha da artırmıştır (Sağkol vd., 2013).

2. Literatür Taraması

Al-ghussain (2004), firmaların kurumsal başarısızlığını tahmin etmek için finansal oranları kullandığı çalışmada, mümkün olan en iyi finansal oran kümesine ulaşmayı amaçlamaktadır. Bunun için 2000-2002 arasında 22 finansal oranı lojistik regresyon istatistiksel yöntem analizi kullanarak incelemiştir. Sonuç olarak, mali tabloların hazırlanmasını ve bu tabloların mali oranlarının analiz edilmesine olan ilginin artmasını tavsiye etmiştir.

Shah (2010), "Türk Bankacılık Sektöründe Banka Kredilerinin Kullanılmasında Teminat Belirleme Yöntemleri"ni incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, bankaların kredi kullanırken aldıkları teminat türünün kefil ve nakit/nakit benzeri ürünler olduğunu bildirmiştir (Alishah, 2010).

Saka (2011), Türkiye'de takipteki kredilerin özel sektöre verilen krediler ve yatırımlar üzerindeki etkisini 1986-2008 yılları için analiz etmiştir. Bu çalışma ile yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, takipteki kredilerin özel sektöre verilen kredileri ve dolayısı ile de yurt içi yatırımları azaltıcı etkisinin olduğu belirlenmiştir (Saka, 2011).

Doğan (2013), katılım ve geleneksel bankaların 2005 ile 2011 yılları arasındaki finansal performanslarını çeşitli oranlar kullanarak karşılaştırmıştır. Bankalar arasındaki farklılığı t-testi kullanarak analiz etmiştir. Analiz sonucunda, ticari bankalarda kredilerin daha likit, borç geri ödeme gücü daha yüksek ve alınan risk unsurunun daha az olduğunu, buna karşılık kârlılık açısından ise katılım ve geleneksel bankalar arasında bir farklılığın olmadığını ileri sürmüştür (Doğan, 2013).

Eren Türk (2013) çalışmada, finansal analiz oranları ile şirket değeri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada İMKB'de işlem gören 56 üretim işletmesinin firma değeri panel veri analizi yöntemi kullanarak test edilmiştir. Elde edilen sonuçta; şirketin mali yapısı, faaliyeti, karlılığı ve borsa

performans oranları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak şirketin değeri, likidite durumu ve bazı finansal analiz oranları arasında önemli ilişkiler tespit edilmiştir (Türk, 2013).

Tunç (2013) yapmış olduğu araştırmasında, Türkiye ekonomisinde 1989-2013 yılları arasında banka kredilerinin gelişimi ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada VAR ve VECM zaman serileri modelleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında, banka kredilerinin büyüme ile pozitif, işsizlik, enflasyon, tüketici fiyat endeksi ve yaşam endeksi ile negatif ilişkisi olduğu gösterilmiştir (Tunç, 2013).

El Dabbas (2014) çalışmasında, Suriye'de faaliyet gösteren bankaların kredi karar alma sürecini etkileyen faktörleri incelemiş, (SPSS) programı ile Suriye'de 6 özel bankanın finansal kararlarını test etmiştir. Çalışmanın sonucunda, hem finansal hem de finansal olmayan analizin, her işin önemi, faaliyetlerinin ve işinin boyutuna ve niteliğine göre değiştiğini, müşteri, sektör ve müşteriye çevreleyen faktörlerin değişkenliği nedeniyle de Suriye' deki özel bankaların tamamen tek bir faktöre bağlı olarak karar vermemesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Komba (2015), Gana'da belirli tasarruf ve kredi şirketlerinde kredi riski yönetimi ve karlılığı incelediği çalışmasında, 2011-2016 döneminde CRD Bank PLC bankasının günlük operasyonel faaliyetlerini en çok etkileyen risk türünü belirlemek için 254 kişilik örneklem büyüklüğü kullanmıştır. Sonuç olarak, yeterli eğitimi almamış ve deneyimsiz memurlar nedeni ile kredi verilecek müşteriler seçiminin ve kredi kararlarının zayıf bir şekilde yürütüldüğü tespit edilmiştir (Komba, 2014).

3. Finansal Analizin Tanımı ve Amacı

Finansal analiz, bir işletmenin mali durumunu, faaliyet sonuçlarını, mali performansını ve finansal yönden gelişmesini değerlendirebilmek, gelişme yönlerini saptayabilmek ve o işletme ile ilgili geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmek için, mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin, bunların zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesi, belirlenen standartlara ve ortalamalara göre karşılaştırılarak yorumlanmasıdır (Solak, 2012).

Mali analiz aşağıdakileri gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır:

- Kurumun finansal durumunu bilmek (2017, عبدالحی).
- Yönetimin bir yandan fon toplama ve diğer yandan fonların işletmedeki etkinliğini belirlemek (2004, الغصين).
- Şirket yönetiminin hedeflere ne ölçüde ulaşmış olduğunu göstermek (2004, الغصين).
- Finansal analistin projenin finansal durumunu teşhis etmesine yardımcı olmak (2018, وحید).
- İşletmenin ihtiyacı olan finansal kaynakların tahminlerini yapılmasını sağlamak (Safarlı, 2019).

4. Finansal Analizde Kullanılan Mali Tablolar

Finansal tablolar, bankalara işletme kredisi başvurularında, kredinin hangi alanda kullanılacağı ve geri ödemede kullanılan kaynağın değerlendirilmesinde kullanılan tablolardır. Mali tablolar şu şekilde sıralanabilir:

- Bilanço
- Gelir Tablosu
- Nakit Akış Tablosu
- Öz Kaynak Değişim Tablosu (Destereci, 2009).

5. Finansal Analiz Adımları

Genel olarak, finansal analizin adımları 5 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada yapılacak analizin bir amacı olmalı ve ardından bu amaca ilişkin veriler toplanmalıdır. Daha sonra toplanan bu veriler

sınıflandırılarak karşılaştırılmalı ve son olarak da karşılaştırılan veriler ile bir sonuç elde edilmelidir. Finansal analizin aşamaları aşağıda daha detaylı bir şekilde yer almaktadır.

5.1. Analizin Amacını Belirlemek

Analizin amacını veya hedefini belirlemek, örneğin projenin devam eden yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğini analiz etmek, nihai performansı değerlendirmek veya işgücü üretkenliğini analiz etmek için önemli bir aşamayı oluşturmaktadır.

5.2. Veri Toplama

Finansal analizin amacı ile ilgili verilerin toplanması, hedef projenin mevcut yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyetini analiz etmeyi, belirli bir süre için cari varlıklar ve çeşitli türleri hakkında bilgi sahibi olmayı ve ardından cari durumu belirlemeyi gerektirmektedir. Analizin nihai amacı belirli bir dönemin performansını belirlemek ise, aynı dönem içindeki yükümlülükleri, yapılacak üretimi ve satışların sonunda elde edilecek gelirlere ait verileri toplamayı gerektirmektedir.

5.3. Verileri Sınıflandırma

Verileri sınıflandırma, finansal tablodaki rakamları birden fazla hesap dönemi için sınıflandırmak, sonra bunları ele alınması gereken belirli ve homojen gruplara ayırarak varlık ve yükümlülükler bölmektir.

5.4. Karşılaştırma Aşaması

Analizin amacı ile ilgili bazı göstergelere ulaşmak için kullanılan araçlara bağlı olarak analizin amacı ile ilgili veriler kullanılmaktadır. Varlık ve borçların çeşitli unsurları ile finansal durum arasında mevcut olan ilişkileri keşfedip bu ilişkinin nedenleri araştırılmaktadır.

5.5. Sonuç Aşaması

En iyi sonuçlara en hızlı şekilde ulaşmak, analistin uyguladığı uygun analiz aracı veya araçlarını belirleyecek ve analiz sürecini gerçekleştirecek teknik ve bilimsel seviyeye ve analiz yöntemleri ile analiz ekibine bağlıdır (2018, صالح).

6. Banka Kredisi ve Kredinin Unsurları

Ekonomi terimi olarak kredi, eşya, mal, menkul kıymet ya da hizmetin bugünkü değerini gelecekte bir bedel ödemeyi garanti ederek ya da söz vererek ödünç almaktır (Tokel, 2004).

Bir mevcudun belli bir süre sonra geri alınmak kaydıyla verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunmasıdır (Sarı, 2020).

Kredi unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Vade Unsuru
- Güven Unsuru
- Risk Unsuru
- Gelir Unsuru (عبدالحي, 2017).

7. Banka Kredisi Verme Kararını Etkileyen Faktörler

Ticari bir bankada, banka kredisi verme kararını etkileyen birbiriyle ilişkili ve tamamlayıcı bir dizi faktör bulunmaktadır.

7.1. Müşteriye Özel Faktörler

Kredi talebinde bulunan müşterinin kişiliğinde, sermayesinde, müşterinin faaliyetini yönetme ve yükümlülüklerini ödeme kabiliyetinde, verdiği teminatlarda, müşterinin sektördeki konumu göz önünde bulundurulmaktadır. Tüm bu faktörler, müşterinin gerekli krediyi almaya uygunluğunu değerlendirmede ve kredi verirken bankanın maruz kalabileceği kredi risk miktarını belirlemede rol oynamaktadır (عبدالحی, 2017).

Müşterinin bankalara karşı yükümlülüklerini veya diğer finansal yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğinin yanı sıra, faaliyette bulunduğu sektörde maruz kalabileceği değişiklikler karşısında uyum sağlama yeteneği de tespit edilmektedir. Gelir elde etme kabiliyeti ve dolayısıyla krediyi geri ödeme gücü, müşterinin mali tablolarının mali analizi ile belirlenir, bu konunun ayrıntılı bir tartışması ileride ayrı bir bölümde yapılacaktır. Müşterinin pazardaki payı, rekabet gücü ve müşteri tarafından üretilen ürünün yaşam döngüsü müşterinin pazardaki konumunu gösterir ve bu nedenle kredi kararını etkilemektedir (الدباس, 2014).

7.2. Ticari Bankaya Özgü Faktörler

Bu faktörler şunları içermektedir:

- Bankanın halihazırda sahip olduğu likidite derecesi ve onu kullanma kabiliyeti.
- Bankanın bir sonraki aşamada ulaşmak istediği genel hedef.
- Bankanın sahip olduğu yetenekler (وحید, 2018).

7.3. Kredi İmkânı İle İlgili Faktörler

Kredinin kendisiyle ilgili birçok faktör vardır ve bunlar şunları içermektedir:

7.3.1. Kredinin Amacı

Kredi, yurtiçinde veya yurtdışında bir üretim veya ticari amaç için veya belirli bir tüketici malının satın alınmasının finansmanı gibi tüketici finansmanı için ya da kredi, bina, arazi ve gayrimenkullerin finansmanı amacıyla kullanılabilir.

7.3.2. Kredinin Süresi

Müşterinin krediyi talep ettiği ve geri ödemek istediği süre, müşterinin imkanlarına ve banka faiz oranına bağlı olarak değişmektedir.

7.3.3. Ödeme Şekli

Kredinin geri ödeme şekli aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllık periyotlar da mı olacak ve bu ödemeler hem müşterinin hem de bankanın talepleriyle aynı anda orantılı mı olduğu önem arz etmektedir.

7.3.4. Kredi Miktarı

Kullanılacak kredi miktarı da kredi analizinde çok önemlidir, çünkü talep edilen kredinin büyüklüğü firmanın mali bünyesinin hacmine oranla ne kadar yüksekse, banka tarafından yüksek risk kabul edilecek ve önerilen teminatların yeterliliği veya krediye uygunluğunun incelenmesi için daha büyük bir çalışma yapılması gerekecektir (الدباس, 2014).

8. Bulgular ve Sonuçlar

KBY = Kredi başvurusu yapan

ESBF = Ekonomik, siyasi koşullar ve banka ile ilgili faktörler

KKR = Kredi kararının rasyonelleştirilmesi

S. No	Anket Soruları	Kesinlikle katılmıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Hemin de ğilim	Pek katılmıyorum
1	Müşteri kişiliği ve ticari itibarı				
2	Gerekli kredi miktarı				
3	Müşteri tarafından sağlanan garantiler				
4	Kredi başvurusunun amacı				
5	Müşteri sermayesi ve onu çalıştırma yeteneği.				
6	Müşterinin çalıştığı sektör türü ve rekabetin derecesi				
7	Müşteri hesaplarının ve iade edilen çeklerin hareket ve bakiyelerinin geliştirilmesi				
8	Müşterinin anapara ve faiz ödemeleri yapabilme kabiliyeti				
9	Müşterinin diğer bankalardaki hesabı ve kredisi hakkında bilgiler				
10	Kredi verilmesi onaylanmadan önce müşterinin mali durumu hakkında Kredi Kayıt Bürosu verileri incelenir.				
11	Banka, müşteriden fizibilite raporu ile tahmini bir bütçe talep eder ve bunu inceler ve analizini yapar				
12	Banka, finansal tablolara dayanarak tesis edilecek kredinin geri ödeme tarihlerinin uygunluğunu doğrular				
13	Banka, krediyi vermeden önce kredi başvurusunda bulunan tarafından sağlanan teminatların güvenliğini ve geçerliliğini doğrular				
14	Banka, kredi arayan müşterilerinden, banka lehine ipotek etmek için bina, makine ve arazi gibi ek teminatlar sağlamalarını ister				

* kredi başvurusu yapan (KBY) (Müşteriyle ilgili bilgiler)

* Banka ile ilgili faktörler (ESBF)

1	Banka, mevcut ekonomik durumun müşterinin faaliyeti ve geri ödeme kabiliyeti üzerindeki etkisini inceler
2	Banka, ülkedeki genel ekonomik durum ve buradaki güvenlik ve siyasi istikrarın kapsamı ışığında müşteriye verilecek kolaylıkların büyüklüğünü belirler
3	Kredi işlemi için faiz oranı, bankacılık piyasasında geçerli olan faiz oranlarına göre değil, Krediyeye göre yani risk derecesine göre faiz oranı belirlenir
4	Banka, müşterilere verilen kredi imkanları için belirli bir limit belirler ve bu limitin aşılmasına izin verilmez
5	Bankada kredi kolaylıklarının sağlanması ve tahsilatlarının takibinden sorumlu uzman bir departman bulunmaktadır
6	Hakim ekonomik koşullar, kredi kararı vermede temel olarak finansal analizin benimsenmesini teşvik ediyor

***Kredi kararının rasyonelleştirilmesi (KKR)**

8.1. Veri Toplama ve Yanıt Oranı

Hazırlanan anketler Ocak-Mart 2021 tarihleri arasında bankalarda çalışan 100 kişiye dağıtılmıştır. Dağıtılan anketlerde 100 kişiden 94'ü anketlere geri dönmüştür. Bu çalışmada elde edilen genel yanıt oranı (%94), bilgi sistemleri araştırması alanında çok iyi bir yanıt oranıdır. Anketlerin geçerliliğini ve başarısını kontrol etmek için tüm anketler dağıtılmadan önce bir pilot test yapılmıştır.

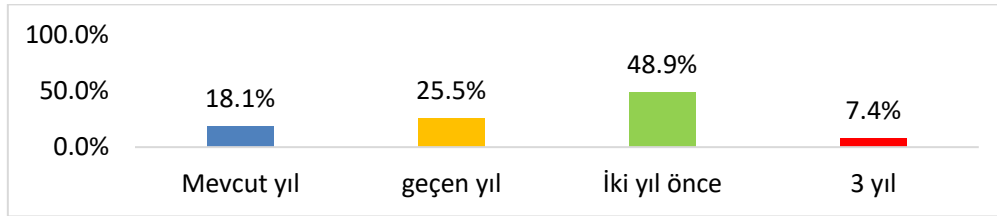
S. No	Anket Soruları
1	Banka kredi vermede sınırlı bir kredi politikası izlemektedir
2	Çalıştığınız bankanın kredi politikası, finansal analizin kredi karar vermek temel olarak benimsenmesini teşvik ediyor
3	Müşterinin mali tablolarına duyulan güven, kredi kararı vermede temel olarak mali analizin benimsenmesini teşvik eder
4	Banka kredisi talep eden şirket için etkin bir iç kontrolün varlığı, finansal analize güvenmenin yerine geçer
5	Müşteri bankada payı büyükse, banka mali analizini yapmadan kredi veriyor
6	Banka, verilen kredinin toplumda hakim değerlerle bağdaşmayan alanlarda kullanılmamasını sağlar.
7	Banka, kredi kararları verirken finansal analize güvenir

Ankete katılan banka çalışanlarının cinsiyet sorusuna verdiği cevapların %72,3 erkekler ve %27,7'sini kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcılara yaşları sorulduğunda çoğunlukla 31-41 arasında olduğu cevapları verilmiştir. Akademik yeterlilikleri sorulduğu zaman lisans eğitimini tamamlayanlar en

yüksek yüzdeye (%68,1) ile ve lise eğitimini tamamlayanlar ise en düşük yüzdeye (%2,1) ile sahiplerdir. Uzmanlık alanları sorulduğunda finans ve bankacılık alanı en yüksek yüzdeye (%33) sahip ve bunu sırasıyla muhasebe (%24,5), işletme (%21,2), diğerleri (%16) ve ekonomik (%5,3) en düşük yüzde ile takip etmektedir. Bankaya dağıtılan anketlerde katılımcılara unvanları sorulduğu zaman çalışanların çoğu kredi memurları (%30,8) cevabını vermişlerdir. Bunu sırasıyla yatırım müdürü (%20,2), finansal muhasebeci (%14,8), diğerleri (%10,6), finans müdürü (%9,5), genel müdür (%8,5) ve kredi müdürü (%5,3) gelmektedir. Kredi yetkisinin derecesi sorulduğu zaman çoğunlukla kredi müdürleri (%80) karar vermektedir. Katılımcılara iş deneyimleri sorulduğu zaman çoğunluk 6-10 yıl deneyime sahip oldukları cevabı verilmiş ve finansal analiz dersi alıp almadıkları sorulduğunda da genel çoğunluk (%73,4) finansal analiz dersi aldıkları cevabını vermişlerdir.

8.2. Tanımlayıcı İstatistikler

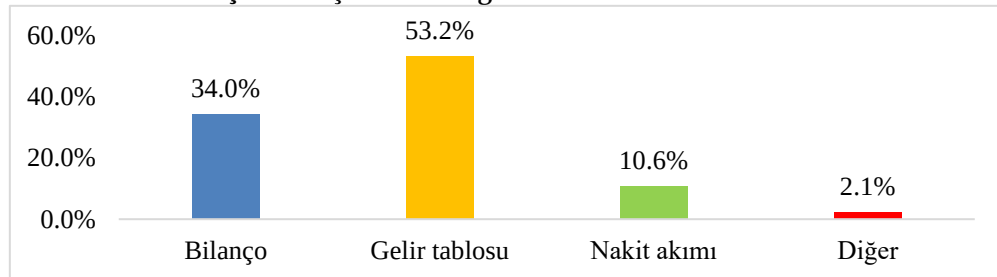
Şekil 1. İşletme İle İlgili İstenen Finansal Bilgiler

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır

Bankaya giden müşteriler kredi almak istediklerinde banka çalışanları müşteriler hakkında belirli bir zaman için finansal bilgiler istemektedirler. Bu bilgiler bankaların politikasına göre değişiklik göstermektedir. Banka çalışanlarına müşterilerine kredi verecekleri zaman en fazla kaç yıllık finansal bilgilerini istedikleri sorulmuştur. Şekil 1 de görüldüğü üzere en çok (%48,9) 2 yıl önceye kadarki finansal bilgilerini istedikleri, en az da (%7,4) 3 yıl önceye kadarki finansal bilgileri istedikleri cevabı verilmiştir.

Şekil 2. İşletme İle İlgili İstenen Mali Tablolar

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır

Bankaların borç alanlar hakkında finansal durumunun iyi veya kötü olduğunu anlamak için finansal tablolardan hangilerini istedikleri sorulmuştur. Şekil 2' de görüldüğü üzere, en çok gelir tablosu (%53,2) istedikleri, ikinci olarak da bilanço (%34) istedikleri cevabı verilmiştir.

Tablo 1. KBY, ESBF ve KKR İçin Tanımlayıcı İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Pek Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama (mean)	Standart sapma
	F	%	f	%	f	%	F	%	F	%		
KBY1	0	0.0%	0	0.0%	4	4.3%	53	56.4%	37	39.4%	4.35	0.56
KBY2	0	0.0%	0	0.0%	12	12.8%	59	62.8%	23	24.5%	4.12	0.60
KBY3	0	0.0%	1	1.1%	8	8.5%	36	38.3%	49	52.1%	4.41	0.69
KBY4	0	0.0%	1	1.1%	16	17.0%	35	37.2%	42	44.7%	4.26	0.78
KBY5	0	0.0%	0	0.0%	23	24.5%	45	47.9%	26	27.7%	4.03	0.73
KBY6	0	0.0%	2	2.1%	21	22.3%	56	59.6%	15	16.0%	3.89	0.68
KBY7	0	0.0%	3	3.2%	31	33.0%	43	45.7%	17	18.1%	3.79	0.77
KBY8	0	0.0%	1	1.1%	9	9.6%	49	52.1%	35	37.2%	4.26	0.67
KBY9	0	0.0%	4	4.3%	18	19.1%	51	54.3%	21	22.3%	3.95	0.77
KBY10	0	0.0%	4	4.3%	20	21.3%	41	43.6%	29	30.9%	4.01	0.84
KBY11	0	0.0%	0	0.0%	15	16.0%	41	43.6%	38	40.4%	4.24	0.71
KBY12	0	0.0%	2	2.1%	12	12.8%	55	58.5%	25	26.6%	4.10	0.69
KBY13	0	0.0%	0	0.0%	8	8.5%	46	48.9%	40	42.6%	4.34	0.63
KBY14	0	0.0%	1	1.1%	10	10.6%	51	54.3%	32	34.0%	4.21	0.67
KBY											4.14	0.40
ESBF 1	0	0.0%	2	2.1%	8	8.5%	59	62.8%	25	26.6%	4.14	0.65
ESBF 2	0	0.0%	1	1.1%	14	14.9%	50	53.2%	29	30.9%	4.14	0.70
ESBF 3	2	2.1%	4	4.3%	27	28.7%	47	50.0%	14	14.9%	3.71	0.85
ESBF 4	0	0.0%	2	2.1%	19	20.2%	49	52.1%	24	25.5%	4.01	0.74
ESBF 5	0	0.0%	1	1.1%	16	17.0%	47	50.0%	30	31.9%	4.13	0.72
ESBF 6	1	1.1%	1	1.1%	30	31.9%	42	44.7%	20	21.3%	3.84	0.81
ESBF											3.99	0.48
KKR 1	0	0.0%	1	1.1%	9	9.6%	34	36.2%	50	53.2%	4.41	0.71
KKR 2	0	0.0%	2	2.1%	18	19.1%	47	50.0%	27	28.7%	4.05	0.75
KKR 3	1	1.1%	3	3.2%	23	24.5%	46	48.9%	21	22.3%	3.88	0.83
KKR 4	2	2.1%	6	6.4%	24	25.5%	47	50.0%	15	16.0%	3.71	0.89

KKR 5	5	5.3%	19	20.2%	26	27.7%	32	34.0%	12	12.8%	3.29	1.09
KKR 6	0	0.0%	3	3.2%	27	28.7%	36	38.3%	28	29.8%	3.95	0.85
KKR 7	0	0.0%	5	5.3%	32	34.0%	37	39.4%	20	21.3%	3.77	0.85
KKR											3.87	0.55

Yukarıdaki tabloda her üç bağımsız ve bağımlı değişken için maddelerin ortalamalarını ve standart sapmalarını göstermektedir. KBY, ESBF ve KKR. Kredi başvuru sahibine ilişkin bilgiler (KBY) değişkenler arasında en yüksek ortalama sahiptir. (4.14) ve bunu sırasıyla Ekonomik ve Siyasi ve banka ile faktörlerin Durumu (ESBF) (3.99), Kredi Kararının Rasyonelleştirilmesi (KKR) (3.87) takip etmektedir. Ortalama ne kadar çok olursa daha iyidir tam tersine standart sapma ne kadar az olursa daha iyidir.

8.3. Enstrüman Güvenilirlik Testi

Araştırma aracı, sonuçlar sunulmadan önce güvenilirlik ve temel geçerlilik açısından test edilmiştir. Güvenilirlik testi Cronbach's Alpha kullanılarak yapılmış ve bu test yapının iç tutarlılığını ölçmek için kullanılmaktadır. Bu önlem için önerilen güvenilirlik "alfa" sınırı minimum 0.60 kabul edebilir (Blbas, 2019).

Tablo 2. Tüm Değişkenler İçin Ölçümlerin Güvenilirliği

Yapılar	Sorular sayısı	Alfa cronbach
KBY	14	0.836
ESBF	6	0.762
KBY + ESBF	20	0.877
KKR	7	0.756
KBY + ESBF +KKR	27	0.889

Cronbach's alpha için sonuç KBY için 0,836, ESBF için 0,762, KBY ve ESBF beraberler 0,877'dir, KKR için 0,756 ve tümü için yani bağımsız değişkenler ve bağımlı değişken hep beraber 0,889'dur. Yukarıdaki tablo tüm yapıların güvenilirlik testini geçtiğini göstermektedir.

8.4. Korelasyon ve Regresyon

Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki veya iki değişken arasındaki ilişkiyi bilmek için korelasyon analizi kullanılmıştır. Regresyon analizi, bir yanıt değişkeni ile bir dizi açıklayıcı değişken arasındaki işlevsel ilişkiyi gerçekleştirmek ve modellemek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. (Blbas, Statistical Analysis of Depression and Social Support Change in Arab Immigrant Women in USA, 2014). Korelasyon değerinin 1'den uzak olması aralarında negatif ilişki olduğunu, 1'e yakın olması da aralarında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. KBY, ESBF ve KKR Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Matrisi

	ESBF	KKR
KBY	0.692**	0.455**
ESBF		0.550**

Tablo 3'te bağımsız değişken (KBY) ile bağımlı değişken (KKR) arasında 0.455 olan zayıf bir pozitif korelasyon olduğunu, bağımsız değişken (ESBF) ve bağımlı değişken (KKR) arasında 1'e yaklaşık olduğu için (0.550) ile güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir. Bağımsız değişken (ESBF) ve bağımsız değişken (KBY) arasında 0,692 olan güçlü bir pozitif korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Bağımsız Değişkenler (KBY) ve (ESBF) Bağımlı Değişken (KKR) İle Arasında Basit Regresyon Analizi

	Katsayılar			Model özeti		Anova	
	B	T	p-değeri	Korelasyon	R ²	F	p-değeri
(sabit)	1.268	2.382	0.019	0.450	0.250	24.090	0.001
KBY	0.628	4.905	0.000				
(sabit)	1.337	3.311	0.001	0.550	0.310	39.819	0.001
ESBF	0.633	6.310	0.000				

Tablo 4'te bağımsız değişken (KBY) ile bağımlı değişken (KKR) arasındaki zayıf pozitif korelasyon, (ESBF) ve (KKR) arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki tablo sabit, Eğim, t-değeri ve belirleme katsayısının (R²) sonucunu içerir. KBY için regresyon katsayısı (Beta) 0,628'dir ve ESBF için 0,633'tür, KBY için bir birim artırmanın KKR'yi 0,628 artıracığı ve ESBF için de 0,633 artıracığı anlamına gelir. KKR varyasyonunun %25'inin KBY tarafından ve %31'inin ESBF tarafından belirlendiğini ve kalan varyasyonun KKR'yi etkileyen diğer faktörlere döndüğünü yansıtmaktadır.

Sonuç

Bankacılık faaliyetlerinin ekonomide yaşanan kötü değişimler nedeniyle her gün önemi artmaktadır. Kredi analizi konusu, bankacılık faaliyeti ve genel olarak çalışanları için en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Kredi kararlarında doğruluğa ulaşmak ve bankaların maruz kalacağı kayıpları azaltmak için önemli bir araçtır.

Elde edilen sonuçlarda, korelasyon hakkında, bağımsız değişken KBY ile bağımlı değişken KKR arasında 0.455 ile güçlü bir pozitif korelasyon sahip olduğu tespit edilmiştir. Yani KBY'nin bilgileri ne kadar güvenli ve doğru olursa kredi kararının rasyonelleştirilmesi de o kadar güvenli, güçlü ve doğru olacaktır. Aynı zamanda bağımsız değişken ESBF ile ilgili faktörler, bağımlı değişken KKR ile arasında korelasyon 1'e yaklaşık olduğundan dolayı (0.550) ile daha çok güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir. İki bağımsız değişkenler (ESBF) ve (KBY) arasında korelasyonu 0,692 ile güçlü bir pozitif korelasyon sahip olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan tespitler sonucunda her iki bağımsız değişken ESBF ve KBY'nin bağımlı değişken KKR üzerinde pozitif korelasyonun bir etkisi olduğu bulunmuştur. Kredi kararı almak için bağımsız değişken KKR ne kadar fazla ve 1'e yakın olursa o kadar güvenli, güçlü bir etki oluşturmaktadır. Ayrıca, kredi kararının alınmasında eğitim seviyesi ne kadar yüksek olursa o kadar doğru karar verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren bankaların kredilerini rasyonelleştirmek için karar verme araçlarından biri olarak finansal analizi kullandıklarını, hatta en çok güvenilen bir araç olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında diğer etkileyen faktörler olarak; kredi başvurusu yapanların ticari itibarı, sermayesi ve teminatları, bazı bankalar için de kredinin kullanım amacı ve geri ödemelerini yapabilme kabiliyeti kredi tahsis kararlarını etkilemektedir. Diğer yandan, ülkenin genel ekonomik ve siyasi durumu da kredi tahsis kararlarını en çok etkileyen faktörler arasında sayılabilir. Bireylere ve şirketlere hem kredi vermekte hem de risk azaltmasında şirketin kendi özelliği ile ülkenin siyasi ve ekonomik durumunun etkisi ve önemi bulunmaktadır.

Kaynakça

- Alishah, S. (2010). Türk bankacılık sektöründe banka kredilerinin kullandırılmasında teminat belirleme yöntemleri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 39, 1, (195-211).
- Blbas, H. (2014). Statistical Analysis of Depression and Social Support Change in Arab Immigrant Women in USA. *Electronic Theses and Dissertations 2004-2019*. 4708.
- Blbas, H. (2019). Statistical analysis for the most influential reasons for divorce between men and women in Erbil-Iraq. *International Journal*. 2004-2019. 4708.
- Destereci, P. (2009). Türkiye bankacılık sistemi açısından krediler ve kredi değerlendirmede kullanılan mali analiz yöntemleri. *Namık Kemal Üniversitesi, Fen bilimleri enstitüsü*, (46).
- Doğan, M. (2013). Katılım ve geleneksel bankaların finansal performanslarının karşılaştırılması: Türkiye Örneği. *Muhasebe ve finansman dergisi*, S:58, (175-188).
- Komba, O.D. (2015). The Role of Financial Statement Analysis on Decision Making in Tanzanian Banking Industry: The case of CRDB Bank PLC; Dar es Salaam.
- Koyuncu, C. & Saka, B. (Aralık 2011). Takipteki Kredilerin Özel Sektöre Verilen Krediler ve Yatırımlar Üzerindeki Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31) 4773/65706
- Safarlı, S. (2019). Azerbaycan ve Türkiye'de petrol işletmelerinde finansal analiz: Tüpraş ve Socar uygulaması. *Anadolu üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü*, 612564, 46.
- Sağkol E., Aydan Aydın İ., Mazmanc H., Yalım H. ve diğerler. (2013). Kredi riski azaltım tekniklerine ilişkin tebliğ şerhi. *Türkiye bankalar birliği sitesi*, 299, (150-160).
- Sarı, S. (2020). Banka kredilerinde sektörel yoğunlaşma ve kredi riski ilişkisi: Türkiye örneği (2007-2018). *Gazi Üniversitesi, Sosyal bilimler enstitüsü*, (12-13).
- Solak, B. (2012). Kısıtlar teorisi yaklaşımı ile üretim senaryolarının finansal analizi: Otomotiv endüstrisinde bir uygulama, (55).
- Tokel, Ö. E. Y., & Karatepe, Y. T. D. (2004). Kredi Risk Modelleri Kullanarak Kredi Taleplerinin Değerlendirmesi (*Doctoral dissertation, İşletme Anabilim Dalı*), (4).
- Tunç, H. (2013). Ekonomik göstergeler ışığında banka kredilerinin büyüme ve kalkınmadaki rolü: Tüketici kredileri, taşıt kredileri, konut kredileri ayrımı. *Süleyman Demirel üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü*.
- Türk, V. (2010). Finansal analizde kullanılan oranlar ve firma değeri ilişkisi İMKB'de bir uygulama. *The Journal of Accounting and Finance*, 46, (74-83).
- الدباس ح. (2014). العوامل المؤثرة في عملية اتخاذ القرار الائتماني في المصارف العاملة في سورية: حالة تطبيقية على المصارف الخاصة في سورية. جامعة دمشق قسم الاقتصاد المالي والنقدي, (40,43).
- الغصين ه. (2004). استخدام النسب المالية للتنبؤ بتعثر الشركات دراسة تطبيقية على قطاع المقاولات في قطاع غزة. جامعة الإسلامية للنشر, 42.
- صالح م. ا. (2018). دور التحليل المالي في تشخيص الوضعية المالية للمؤسسة دراسة ميدانية بالمركب الصناعي التجاري الحضنة بالمسيلة للفترة (2015-2017). جامعة محمد بوضياف المسيلة للنشر, (9-10).
- عبدالحى م. (2017). دور التحليل المالي في ترشيد قرارات منح الائتمان المصرفي دراسة ميدانية بنك فيصل الاسلامي -الخرطوم. جامعة النيلين للنشر, (5,36,44).
- عمار ب م. (2011). المنهج الحديث للتحليل المالي الاساسي في تقييم الاداء دراسة حالو شركة اسمنت السعودية للفترة 2006-2010 قاعدة المنظومة للرسائل الجامعية للنشر, 7.
- وحيد س. (2018). استخدام البنوك التجارية للنسب المالية في اتخاذ القرار التمويلي دراسة حالة بنك الفلاحة و التنمية الريفية (BADR). جامعة ام البواقي للنشر, (6,68).

1. Extended Abstract

1.1. Background

Bank loans are an important tool in banks, as they play an important role in achieving economic and social development. Modern basic financial analysis is one of the most important financial analysis tools that help bank credit loans and investors to set their investment strategies and objectives.

Through his study of the subject, the researcher believes that the financial analysis of the financial statements of banks in northern Iraq is the most important way to achieve rationality in decision-making, as it is based on the use of a set of financial tools and indicators. This requires carrying out analysis and studying the elements of the audited financial statements as the most important sources on which the bank relies before granting loans, using financial analysis ratios in order to reduce the level of non-payment risk that banks may be exposed to, as well as rationalizing and directing credit and controlling any of its harmful side effects. Accordingly, we note: that banks in the north of Iraq use financial ratios in credit evaluation operations to a large extent, as they depend on liquidity ratios and profitability ratios, and they also require that the financial statements be audited by the account keeper, which increases their confidence in these lists, and thus this encourages them to use Financial analysis to reach accurate results and rationalize credit granting decisions and to avoid, as much as possible, the risks that may face loans, especially the risk of non-payment.

1.2. Research Purpose

The purpose of the research, banks in northern Iraq there is a positive significant relationship between the dimensions of financial analysis, collectively and individually, with rationalizing the bank credit decision. Or there is a positive significant effect of the dimensions of financial analysis, collectively and individually, in rationalizing the credit decision. And the most important financial ratios used by banks in northern Iraq.

1.3. Methodology

The researcher followed a specific methodology based on three main elements: research model, research tools and research method as follows:

1. Research Model: The researcher used the descriptive form (questionnaire) to analyze the results of the field (practical) study, while the descriptive model used financial analysis to explain the relationship between all of available information and the extent to which information was used in making lending decisions in banks in northern Iraq.

2. Research tools: In order to test the morale of the model on the computer using the SPSS statistical analysis program, the researcher conducted the necessary statistical analyzes and tests on the available financial data and investigated the relationship between the degree of reliance on available information and the decision to lend in banks in northern Iraq. The following tests were used: Descriptive statistics, reliability test tool, correlation and regression, correlation matrix and simple regression analysis between independent variable and dependent variable.

3. Research method: The researcher relied on two types of studies to achieve his research goals, they are:

First study: The relationship between financial analysis procedures carried out by credit departments in banks in Northern Iraq and the extent to which decision makers use the available information necessary to make a lending decision, analysis through primary sources focused on conducting a form (survey) distributed to facility officials (credit decision makers) was done. Banks in northern Iraq to verify or deny this information was analyzed using SPSS statistical analysis software.

Secondary study: To examine the study literature and theoretical direction obtained by the researcher by reviewing previous studies in this field from secondary sources and by referring books, books, accounting references, economic and banking journals, publications reports, periodicals and various statistics published by credit departments of different banks seeking guidance from persons with banking experience in banks in northern Iraq, as well as instructions given by banks in northern Iraq and the Iraqi Monetary Authority.

1.4. Findings

Banks in northern of Iraq aim to determine the extent to which they rely on financial analysis as a tool to rationalize their credit decisions. In this study was used, statistical analysis program (SPSS) to process the data and find the relationships between the variables.

It has been determined that the independent variable Information on credit applicant (KBY) has a strong positive correlation with the dependent variable Rationalization of credit decision (KKR), the more reliable and accurate the information of KBY is, will be more reliable, strong and accurate the rationalization of the credit decision. At the same time, Economic and political circumstance and bank related factors related to the independent variable Economic and Political Circumstance and bank related factors (ESBF) show a stronger positive correlation, since the correlation between the dependent variable KKR is close to 1. And it was found that the correlation between both independent variables (ESBF) and (KBY) has a strong positive correlation.

1.5. Conclusion

Credit is one of the most important works carried out by banks and other financial institutions, which they provide to individuals as natural or legal persons (institutions or company) to finance their economic projects after they were unable to self-finance. This job is also considered one of the most dangerous jobs practiced by the bank, because the money it grants is not owned by it. Rather, it is the money of other parties deposited in order to obtain from it the interest.

Annual financial analysis provided by the accounting system are considered to be the main source of information for decision makers, especially regarding lending.

In northern Iraq banks making and give the loans, process the data, and find the relationships between the variables was used statistical analysis program (SPSS). Financial analysis as one of the decision-making tools to rationalize the loans of the banks operating, we can even be considered the most reliable tool, the factors affecting this are the commercial reputation, capital and guarantees of the loan applicants, the purpose and ability to make interest payments for some banks, has an impact on decision making. The economic and political factors that affect the most are the general economic situation of the country in making credit decisions. For this, banks give loans to customers and companies, as well as the company's own characteristics and the effect and importance of the country's political and economic situation in reducing risk.